॥౨౪॥ గాణాం తే॥ అంతఘూవా న్నకవంయస్యైన్యా అగ్రాయరాంపనకమనం, కల్పగా౽ త్రిన.
త్రిపం॥ సూత్రే:— ఇతి మన్త్రాన భాష్యం శబ్దబలి నైదః నవరాత్ర,॥ సూత్రే:— ॥॥॥
సూత్రే:— గవ్యాదిపత్రయం నమష్టద్రవ్యం ॥ యాం ప్రగసుకాం ॥ యాంగ్రంయం తత్సూత్రే:—
సూత్రే:— అతి త్రి:— ॥॥॥ ——— త్రయామంయజ్ఞేయం అగ్రద్రవ్యస్యేత్తోరత్రై యయా నే
గునాత్రియాం గుణాంక్షి॥ గుణాం ప్రత్యేకం తాంకిం మాం నమితి దే విధ్యం ప్రవ్య
కర్మప్రతిసామాన్యవతి యాకాలత్రాణాం కిం బుద్ధ్యాత్మ భావ్యే రార్కం
తాంత్రాపత్॥ దండవిశ్చేష్టులర్క కాలతా పత్నిరవమన్మూర కాలత్రాయాం॥ అభి
వాంత్॥ నవా రూపతావిధిరం నత్వా తత్ర అవమ్మదిరం మాన్యాదికడేశ
వృత్తిత్వాత్॥ తత్త్వక్ష తదివనాం త్రమిత ద్రవ్యాంరాతాం ఇతి
య ద్వ పిద్ర వ్యా త్రిత త్వాం న లక్ష్య ణాం కర్మ దా వత =
తార్పిత్రైః తథా పిద్రవ్యత్వాత్మకతా వచ్చకనత్త్వ బిబ్రేనాంత మత్వం తదర్థ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

॥౨౫॥...। తఇతి విద్ధి కాలా... సంఖ్యాద వా విభాగాంతా ఉభయేషాం గుణాః
[illegible] మాతాం కః । మితాంతా [illegible] తాం [illegible] ఇతి విద్ధి । సంయోగ [illegible] శ్చ [illegible]
[illegible] తాదిరా తథా । ద్విపృథుడయ [illegible] కా [illegible] గుణాః । అ । ఒతింగవిభాగా । [illegible]
[illegible] ద్వి [illegible] త్రిత్రిచతుష్ట్య [illegible] తుత్రిచతురాదివృత్తి [illegible] । అతః [illegible]
[illegible] గుణాః । [illegible] ద్రవృత్తి [illegible] । అత [illegible] గుణాః ఇతి । రూపరసగంధస్ప
[illegible] పరిమాణా [illegible] పరత్వాపరత్వ బుద్ధి గురుత్వ ద్రవ [illegible] త్వ
గురుత్వ ద్రవత్వ [illegible] సంస్కారా వృత్తి [illegible] ఇత్యర్థః । బుద్ధ్యాది [illegible]
[illegible] । [illegible] ద్రవః । అదృష్టభావనా [illegible] అమేవ [illegible]
[illegible] గుణాః । [illegible] బుద్ధ్యాది [illegible] । బుద్ధి [illegible] ద్వేష ప్రయత్నా [illegible]
[illegible] ఇతి రూపరసగంధస్పర్శాః [illegible] ఇతి [illegible] ॥౨౫॥

సాత్త్వికేతరేవిశేషగుణేష్వత్యన్తధర్మః సంఖ్యాదిశబ్దపరత్వాత్తత్రాపి ప్రయోగేనైమిత్తికస్వాభావికగుణత్వేనోక్తం
మాత్రగుణేష్వప్రవృత్తేరితి భావః సంఖ్యాదిశబ్దానాం పృథక్త్వసంయోగవిభాగపరత్వాపరత్వధర్మః
సంఖ్యాదిశబ్దపరత్వాత్తత్రాపి ప్రయోగే ఏతేషు ద్రవ్యేషు ఇయం గుణపర్యాయః ద్రవ్యేష్వియం
సంఖ్యాదిశబ్దవాచ్యత్వం ప్రయోగాత్ సంయోగాదిధర్మః అథ స్వాభావికశబ్దానాం స్వాభావి
కేంద్రియగ్రాహ్యాః గురుత్వద్రవత్వస్నేహసంస్కారాః ఏతే ఇంద్రియగ్రాహ్యానామేకేన సంఖ్యా
తేష్వాకాశేషు అప్రకాశత్వరూపేణ ప్రతిపత్తిరితి తాః స్వభావికశబ్దాః
స్పర్శ ఉద్ధర్మాదృష్టభావనాశబ్దాదిధర్మః ప్రకాశిత్వేన గుణవిశేషత్వే
న ఏతత్ సంప్రతిపత్తౌ తద్గుణానాం పూర్వత్వేన ఉత్పన్నానాం స్వభావికత్వం బుద్ధ్యాదీనాం
స్వభావికత్వం ప్రతిపత్తిః కారణాభావాత్ ప్రమాణేనాస్తి స్వభావిక శబ్దవాచ్యత్వం
భావస్వభావికగుణసంయోగాదిపృథక్త్వవిభాగాదిగుణేష్విత్యత్ర ప్రతిపత్తిర్నాశ్రయేత్

ష్టవాః ॥ పాంశుజలాపాదీనాం అంగారాణాం గుణానాం ప్రాప్తస్య చాపదపాంశేషు ఇతి తద్విశేష్యం తథా విశద
కారణానాం గుణోత్పన్నత్వ ఇతి ఏతద్ ద్రవ్యమితి బుద్ధిః । సంయోగత్వావిభాగత్వాదిగత్వే తేషు
[illegible] కేవలద్రవ్యం ॥ యద్యపి శబ్దజన్యత్వేన ద్రవ్యాదావతివ్యాప్తిః । సంయోగజసంయోగా
దావతివ్యాప్తిః । తథాపి కర్మజన్యసద్వృత్తి గుణత్వవ్యాప్యజాతిమత్త్వం బోధ్యం ।
తస్మాన్నైతదుపేక్ష్య ద్రవ్యం । ప్రకారాంతరమాహ । జైవరూపసమవేతస్యాంశ [illegible]
[illegible] ॥ ద్రవ్యదసమవాయి [illegible] దీర్ఘపరిమాణగంధాదిషు రూపాదిరూపరస
[illegible] ఏవం తదేవం శబ్దాదావతివ్యాప్తిః నాదసమవాయికారణం [illegible]
ఏవం కర్మసమవాయి [illegible] ప్రతి [illegible]
[illegible] మితి । అదృష్టే [illegible] గుణాః [illegible] మిత్రత్వే । [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] వాదితభావః ॥ అదృష్టస్పర్శగురుత్వయోః [illegible] సంయోగాదిద్రవ్యాసు

తథాచ ద్విత్వ [illegible] కారణత్వం సంయోగ అసమవాయి కారణత్వం నిమిత్త కారణత్వే
[illegible] తథా [illegible] అదృష్ట [illegible] అసమవాయి [illegible] నిమిత్తం [illegible]
రుత్వం గురుత్వ [illegible] అసమవాయి [illegible] నిమిత్తం [illegible]
[illegible] రూపము [illegible] నిమిత్తం ప్రవర్తత్వం [illegible]
సంగ్రహం నిమిత్తం [illegible] నిమిత్తం [illegible]
[illegible] అసమవాయి [illegible] నిమిత్తం [illegible]
[illegible] అసమవాయి [illegible]
[illegible] గంధం [illegible]
[illegible] రూపం [illegible]
[illegible]

కేయూర...

॥ ౨౫॥ నిత్యవిధవస్వ్యత్రహ్మం తుకం ప్రత్యాది తి ॥ యూం వత్ప్రాణాం త్వస్య వత్ప్రత్యక్షా ॥ యూం వ సంజ్ఞా ప్ర॥

శబ్దం శ్నావి నిత్యర్త తిబాం గా హ్రస్వ నా త్య యూం వ శబ్దప్రయోగాం గ్గ ॥ తథా

హి నిల ఋతా దిఘ అవంగతజాం త్ర విశేష్యం అనుభవ వదిద్వివచ యూం వశ

బ్దప్రయోగాగ్రపి శేషాం వర్ణః పితాం వర్ణః ఇతి వార్త్తికే శబ్దార్థాబోనే

ప్రత్తిత్తరస్త్ర వవవం నిల తాపది శేమ పిత్రత్వత్త్సిద్ధం ... జ్ఞాం వవనే

రాం రు రాం వవస్తారు ఇతి విశేషవిశిష్టప్రతిత్తావిష్యజాం తత్తద్వాచ్యత్వ

నితిాం సూత్రః తత్రాయత్రన ఇత్యాది ప్రతీతిః (శ్రీనాథ: ఉత్పత్తి ఇనా

శబ్దాత్ తథా నానా త్రపాత్ (అస్యవస్థా ఏకత్వేల నావి విగడనేల హోం వద్ధ

తాం సబ శిలనవ వా యువక్తీస్వరంవా అడ అయాం శ్రీహీం తెలద విద్యాం వివ

చైం స్వా ప్రత్యం గురు ఇతి వాచ్యం ప్రతీతాభిమవాం యాం సుజ్ఞానాం తేఖ

సమసమివా రయం స్నల ఇతిశ్రుత్యారయాత్ లం షువాం ద్వైగ్వింతి వాస్యా ప్రిత్య
ష్టేనాపి తత్త్వజ్ఞాన యుర్విపుంరయశ తాన్యత్ ఘన్నయం ఘూ జశి తి వత్తిశ లం ఘు
వే. తుశ్రుత స్కీ బా ఖతం అనపధా షు ష్టాం దినామ తివిశపసం గాం తి ।।।। ల
తపదవి నాశ్యా తబుద్ధిః సమరాయాం వలం బనాపత్తిం ఎత్తనఘ దిష్టం వాబి బ్య
తం బహ్మప్రాప్యపి తి బహ్మప్రాప్యవిశేషస ఇతపశ్చీః ఏవ ఘుగ్రిపి ఘల
ప్రాప్యేవిరుపం జ్ఞ ఘదిమల జ్ఞరం ఇదమేవ విష్ణోరి తపత్త్య
రితి ప్రవృగుణ శమస్సామా న్యాన సాక్షాత్ తపస్త ప్రాతివ
భూ తరూ పం గో నం త్వాంసం గోన్య స్తేనలమితకృష్ణ ఘ శశి
భూరావిషిద్ధన హేవ్య విధ భవతి ననుత భూరాశ కార్లం తిశిక్షణ.

ముల్లో ॥౨౫॥

గున్రిం

ధమి తాపదిత్యం నిలయి త్వాం ద్యా[illegible] అవయవ విశేషే [illegible]
ప్రత్యక్షత్వాసంగాత్ ॥ నాపి వ్యాపారవృత్తి నా [illegible] ముఖ్య [illegible]
తాంవా దినసే తా వల [illegible] నా పవ్యాపారవృత్తి సే [illegible] యు
ఖ్యాతివ్యాపారవృత్తి [illegible] వ్యాపారవృత్తి [illegible] తేల
తస్మాన్నా నాంజాంతి యవరూపైరవంచ వ నాబిత్రవ ప్రద [illegible] తాపై
కంచి త్రమి తృపాపభావః నానావిధ [illegible] ప్ర నైగి [illegible] త ॥ ఇత్యాదినైలా
దినాం పి [illegible] ద్యాపాశంఖ[illegible] ప్రతిబంధక ప్ర నాత్ ॥ అవయవ విని నపి
తాంద్వ[illegible] త్రిః ॥ ఎతి [illegible] పివాశి [illegible] తః ॥ శా [illegible] ॥ శః
కాదిక వహి నాపవ్యాపారవృత్తి ॥ శాంతమా నా [illegible] తి యుగ్ర వదయు
[illegible] అవయవ నా [illegible] ప్రతి పి నవ్యృతిః ॥ తత్ర [illegible]

శ్రీలేయుతరసంబంధస్య ప్రాప్తిరసగ్రం శ్రీయాదీనాంద్రవ్యగ్రహణం సామర్థ్యోభా
వాంతరా॥ అవాప్యనుచితప్రవాహాయ ప్రవృత్తిప్రద నానారూపనేలాదిరూప్ర
తిబంధకత్వం తే లతలపాలా
లె యుక్తస్వదోషత్ సమము మత్పురు చిరోచ్ యురవి
ల్లో బాధ్యనస్యలా తృప్తబాలత్రి । తృవిది రాక్షత్రయమవ్యాధ్య
త్రి । నుబాదపవ్యాప్తిరాంతయుక్తా దుః ఖానాం బాధాంతనివర
ఘవాదిరం కష్టం । అనుభవవిరోధాత్ । అనలకోఘయాదిని
రవిమస్త్రవత్తి తనప్తు మపివ్యాప్తా తవింతలాం దిన రవాం
తేనె తాపవనలక్ష్యాత్ ంబుపర్వము నా త్రి రవం నరాన
రూపం నితరాం పృథివీపరమాణ్వారూపం తు నని తోక్త్రవౌ త్రి నరూ

తం । తేషాం ద్రవ్యత్వాత్ ॥ సర్వాధారత్వాత్ కాలం తత్ర [illegible] మోపక్షేప

పలక్షితా పదం [illegible] అనర్గ [illegible] వయవా [illegible]

లవం క్రమేణ [illegible] ప్రసిద్ధిః [illegible]

రూపభిన్న [illegible]

[illegible] నాగ్రాహ్య మధురాది [illegible]

[illegible] పూర్వవత్ [illegible]

ప్రవదతి । జలపరమాణో [illegible] అనలనిల [illegible] గంధం ని

రూపయతి । ఘ్రాణేనాగ్రాహ్య ఇతి । ఘ్రాణేనాగ్రాహ్యం [illegible] ఘ్రాణేనా [illegible]

కారకః । సారభూత [illegible] ఉపకారక ఇతి । ఘ్రాణేనా [illegible] కారకా

ముఖ్యః । స్పర్శం నిరూపయతి । స్పర్శస్త్వగింద్రియగ్రాహ్యో [illegible] ఉపకారకః । అనుష్ణాశీ

తచ్చిత్రరూపస్యైవ దాహ్యత్వవిధిరాహ తతః। కాఠిన్యాది క్షిత్యావేవ నిత్యతాదిచ పూర్వవత్। ఏతేషాం పాకజ
త్వంతు క్షితావేవ నాన్యత్ర గుణత్రయమితి తత్రాపి పరమాణౌ సాంతత్వే ప్రభా వైశేషికనయే। నైయాయికానాం
తు నయే ద్వ్యణుకాదావపి ఏషల్త్రా। అపాకజశ్చ ఇతి। స్పర్శనప్రత్యక్షైకస్పర్శః కారణావితల్లక్షణః। అనుష్ణా
శీతస్తు। పృథివీవాయోర్వికస్పర్శో అనుష్ణాశీతః జలస్య శీతః తేజస ఉష్ణః। కఠినసుకుమారస్పర్శః పృ
థివ్యామేవ తల్లక్షణః కఠినత్వాదికం తు న సంయోగస్తాత్రాంశతి విశేషః చక్షుర్గ్రాహ్యత్వాపత్తేః। నిత్యతా
దిచపూర్వవదితి। జలతేజోవాయుపరమాణుగతాః స్పర్శాః నిత్యాః తద్భిన్నాః స్పర్శా అనిత్యా ఇత్య
ర్థః। ఏతేషాం రూపరసగంధస్పర్శానాం। నాన్యత్రేతి। పృథివ్యాం హి రూపరసగంధస్పర్శాః పరావృత్తిః
తేజస్సంయోగాదుపలభ్యన్తే న హి శతధ్మాయమానేపి జలరూపాదికం పరావర్తతే తేన సౌరభ
ద్రవ్యాంచ అన్వయవ్యతిరేకాభ్యాం ఆపాకశ్రేణి నిర్ణేయః। పవనపృథివ్యోః కశ్చిత్స్పర్శాదితు తత్రా
పి పృథివ్యామేవ యద్విషమధ్యే పరమాణౌ శివపాకఇతి వైశేషికాః వదంతి తేషాం మతే యావాంశ్చ యః। అవయవి

ముక్తావళీ ॥ ౧౧౫ ॥ — గుణగ్రంథః

నా అవష్టబ్ధేష్వవయవేషు పాకో న సంభవతి పరం తు వహ్నిసంయోగేనావయవేషు విభక్తేషు
పరమాణుషు పరితస్తేషు స్వతంత్రేషు పరమాణుషు పాకః ॥ పునశ్చ పక్వ
పరమాణుసంయోగాత్ ద్వ్యణుకాదిక్రమేణ పునర్మహావయవిపర్యన్తముత్పత్తిః
తేజసామతిశయితవేగవశాత్ పూర్వవ్యూహనాశో ఝటితి పూర్వవ్యూహనాశోత్పత్తిః ద్వ్య
ణుకాదిప్రక్రమేణ మహావయవిపర్యన్తా ఉత్పత్తిః పునరుత్పత్తిర్వా రూపాదిమత్త్వం తు తే
షు బహుభిర్ద్విత్రైర్వా ద్వ్యణుకప్రక్రియా ప్రదర్శితేతి అత్ర విభాగజవిభాగం నైయాయిక
వక్ష్యన్తి తదంగీకారేణ దర్శనే విభాగో ... బహ్వాంస్తద్విభక్తో విభాగం జనయతి
తేన నిరపేక్షేణ తత్త్వేన కర్మజన్యస్య సంయోగవిభాగయోరనపేక్షం ౧౧౫
కారణాకారణవిభాగాత్ కార్యాకార్యవిభాగాత్ నశ్యత్తస్య
త్వః ఇతి

శశ్మలోం పుత్త్రత్వం యోగజనక్షే పూర్త్వం యోగనాశ్చాత్ క్షేత్రే దశం ఖ్వస్యాభితి తత్రోయభిత్రే
వాచ్యరం ఖ్యశ్వం యోగనాశః శిష్ట్వ ర కాలమధ్యే క్షేత్ర విభాగ విభాగస్య పుత్త్రాదశక్ష్ణే లోపత్తి
ద్వినాశః శిష్ట్వం కాలమధ్యే క్షేత్రే తదాలగ్నాశక్ష్ణే లో తదాభావ దబ్ధ యోగాత్ పుత్రవరణాశ్ర
తతః పరమాగ్నాం తల్లగ్నాద్విభాగః తతః అర్థంఖ్యశ్వం యోగనాశః తతః పరపరాణాం స్వామా
మాంభినాశః తల్లగ్నాల్ల గ్రహాత్ తృత్తిః తద్భాగ అధష్టపదా త్వేన యోగాత్ త్రివార్యం భాసనగ్రహ
యాం తల్లగ్నాద్విభాగః తతః పూర్వం యోగనాశః తల్లగ్నా త్రివార్యం ఖ్యశ్వయోగః తతో
దశవిలాయకాభ్యుత్త్రత్తిః తల్లగ్నారంభ ఛుత్త్వత్తిః శమస్వామాభినాశప్నురేర సూత్ర త్తృత్తి ష్ణలోవా
త్రివార్యం భాసనగంగ్రా త్రయోత్తి వత్తివిష్ణు లఘ్న సం యుత్తి పరపరాణాం యత్ర తదిణా
శతు తల్లగ్నాగ్న లోత్తప్తిమం తల్లగ్నా పరపరాణాం త్రయాణాం తరాభావాత్ పత్తి
శర్మాం తరాగంత్త్రే ష్టై నాను నేల [illegible] తద్విభిత్రివార్యం భాసనగ్రహ త్రయాణాం తరానుత్తిత్త

ముక్తావళి
॥౧౯॥

శ్రీ అథ పరమాణౌ కర్మ వాయ్వాదినివృత్తిస్సమకాలం శరీరాద్యుత్పత్తిస్సావయవత్వస్వేషు గుణభాగ
ద్వ్యణుకాదిద్రవ్యాణాం పరమాణుషు తత్రోత్పత్తిః క్షణత్రయే సంయోగ
విభాగం యోగాద్ విభాగస్య కాలమపేక్ష్య విభాగేన విభాగజనకత్వాత్ త
థాపి వ్యోమసంయోగాద్ద్వ్యణుకారంభకపరమాణౌ కర్మ తతో విభాగస్తత
తో ద్రవ్యారంభకసంయోగనాశః తతో ద్వ్యణుకనాశః విభాగజవిభాగస్తతస్తు
తస్యాః పూర్వసంయోగనాశస్తతో రక్తాద్యుత్పత్తిరుత్తరసంయోగస్తతః పరమా
ణౌ కర్మ ద్వ్యణుకాదినాశః తతో ద్వ్యణుకాద్యుత్పత్తిస్సంయోగాద్ద్వి
ద్వ్యణుకారంభకక్రియాయాః తతో విభాగః తతస్తత్పూర్వసంయోగనాశః
తతః ఉత్తరసంయోగః తతో ద్వ్యణుకే ... తతస్సర్వోత్పత్తిరిత్యర్థః
లక్షణాదిలక్షణా వ్యోమసంయోగపూర్వం కర్మ తతో విభాగః ఉత్తరా

ద్రవ్యాళః । ఖశ్శసంయోగనాశః తతో ద్వ్యణుకనాశః తతో ద్వ్యణుకే
నాశద్విష్టం కాలమధిక్షప్య విభాగజవిభాగస్య ద్వయమరూపవాశః త్రియిన్ను
శ్యస । సంయోగనాశకశ్రాప్రత్యేక తతః ఉత్తరసంయోగః తతః పరమాణౌ శ్యామా
దినాశః తతో ఽదృష్టవదాత్మసంయోగాద్ద్రవ్యారంభానుగుణా క్రియా
తతో విభాగః తతః పూర్వసంయోగనాశః తతో ద్రవ్యారంభకసం
యోగః ౧౧ తతో ద్వ్యణుకే । తతో రక్తాదిమధ్వమశక్తివదికోత్పాద
త్రియోగాన్న్యూనాపనాశరూపం పాకతత్కాలవత్త్వాత్ మే రసాబ్విగ్నిక్తి
రత్నోత్పత్తినాశ్యయవయదుఖ్త్వాదశః ౧ తదా నైష్ఠరపాదౌ తిదన్నినా
శేసరుం పుష్పరం పరుపమా నానాశికయదుస్త్వాదశాస్త్ర నాశశ్శిత
దారశేతాత్తోత్తోరక్తోలర తాన పవ్ తయ పరమాణుం తేకే

స్ఫుటం తనాత్ ఉపంచమం దిక్షు ఛాయా గుణో త్రైరాశికే తత్రాపి ఏవ
త్రప్రమాణం నక్షత్రం స్ఫుటతో విభాగః తతః క్షేత్రం భుక్త సంయోగనా
శేష ప్రమాణం జ్యా తదర్క స్ఫుటాది తతో ధ్రువం లఘు కనా శేష ప్రమాణం జ్యాం తత్
రక శ్రీ జ్ఞాన భాగ విభాగః ఉత్తరే కాలః శాస్త్రం దినాః విభా
గజ నవ ప్రాంశ సంయోగనాం ఉత్తరే కాలః తతో రవి త్రైరాశి
ప్రమాణం భుక్త సంయోగ ఉత్తరే కాలః అధ్రువ యతో త్రైరాశిక
ఉత్తమం మక్షా ప్రమాణా సమ కాలం ప్రమాణం తదర్క స్ఫుటం
తనాత్ షష్టి గుణో త్రైరాశి తజ్జాం ప్రమాణం కర్క
ప్రమాణం జ్యాం తద్విభాగః తతః క్షేత్రం భుక్త సంయోగనా శేషః త
తో ధ్రువం లఘు కనా శేష ప్రమాణం జ్యాం తదర్క స్ఫుటాది తతో భావ నాశ

పరమాణ్వంతరవిభాగః తతో రక్తోత్పత్తిః పరమాణ్వంతరపూర్వసంయో
గనాశః తతః పరమాణ్వంతరసంయోగః తతో ద్వ్యణుకోత్పత్తిః అథ
రక్తోత్పత్తిరితి ఏవం శ్యామనాశక్షణే పరమాణ్వంతరకర్మచింతనాత్
సప్తక్షణాః తథాహి పరమాణౌ కర్మ తతః పరమాణ్వంతరవిభాగః త
తః పూర్వసంయోగనాశః తతో ద్వ్యణుకనాశః తతః శ్యామాదినా
శః పరమాణ్వంతరకర్మ ఇతి తతో రక్తోత్పత్తిః పరమాణ్వంతరకర్మజ
విభాగస్తతః పరమాణ్వంతరపూర్వసంయోగనాశః తతో ద్రవ్యారంభక
సంయోగః తతో ద్వ్యణుకోత్పత్తిః తతో రక్తోత్పత్తిరితి
వా రక్తోత్పత్తిసమకాలే పరమాణ్వంతరకర్మచింతనాత్ ॥ ౹౹
అష్టక్షణాః ఇత్యలమతిప్రపంచేన ... ప్రతిపాదితాః

ముక్తావళి

సం॥ భాగం

౧౫౦౪ నవరంరయిక్షానాంతువుర్రాకృత్యాయకాణ్డా వపయువినర్పిపాంజె జ్ఞవత్వేత
త్రిషామయుమూశంయుకలఅవరయువినాం నవిద్రుత్వావత్ ఆపిన్నసూత్ర్యావయ
పైకి అంతకవ్రవిష్మ్రుతిలవయుపెప్ట్పివష్టుజైష్టుటిపాస్కొం నవిరుద్భుత్తే అనంతా
వయువత్తనాశక్రినాశారవాంత్ ఆలతయవసింయు ంఘుటి ప్రత్యోదిత్ర
తిభిజిక్షవిసుగన్రియత్రతు నత్తు తుఖఖాన్తత్రఅవరయెంవనాంశ్లి పిష్టి
త్రియుతాం అశ్త్యే - ॥ సంఖ్యానరంపయియు తువమాంపంశ్టు ॥ గౌవలిహో
రితుప్రాంతుసంఖ్యాఅఖిఖయుక్త । నతిరొఘునతౌమిశ్రృమనఖ్య నతోవిష్యు
త్రిగు॥ భితావదయుక్తపరాధార్దంతా అఖిక్షుటుం ఖిజామటాః । అభికాత్రయువ
రావిహ్హ్యలతితుపరి కి తిరిపౌః । అపెక్షాబుద్ధినాశాన్నత్రహాంనాశొనైః
[illegible] రూటితంగరానా వళివహరాణాం దాశరూశార రుఃటాబ్దుటానితేవృత్తి

ఘటజ్ఞానాదినిత్యేష్వనిత్యేష్వప్రత్యక్షత్వ అనిత్యేషు ఘటాదావపి ప్రత్యక్షత్వం అని
త్యమతభేదః ద్వితీయపదం తు వాసనాజన్యవృత్తిసంస్కారవిశిష్టబుద్ధిజ
న్యాః అనిత్యతేతి యదాపి ద్విత్వాదిసంబంధ ప్రత్యక్షం ఘటాదావపి త
త్ర తత్రేతి తథాపి ఏకేంద్రియేతివిశేషణం పదాదిషు న ప్రాప్తిరితిప్రత్య
యాసం జాతౌ సువృత్తివిషయా తత్ప్రత్యక్షలక్షణాసంబంధః తలిశాస్త్రం తేన
ఖిలీకరోతి। అప్రత్యక్షబుద్ధిదా శాబ్దేతి ప్రమాణమప్రత్యక్షబుద్ధిః తతో ద్వి
తీయవృత్తిః తతో విశేషణజ్ఞానం తతో ద్విత్వనిర్విశేషప్రత్యక్షం తతో ద్విత్వ
విశిష్టప్రత్యక్షబుద్ధిర్నాశ్యత్వ తతో ద్విత్వనాశః యదపి జ్ఞానమాత్రం
బుద్ధ్యాదిపక్షాంతరం యతో గుణాదిషు విశేషగుణానాం నాశ్యత్వే
(నా) పూర్వవిశేషగుణానాం నాశ్యత్వేనేతి యదుపాత్తం తదప్యపేక్షా

ముక్తావళీ

పు ౧౪ బుద్ధేః॥ త్రిక్షణావస్థాయిత్వాంశే ప్రవృత్తే। ఉపనయదశాయాం నిర్వికల్పకజ్ఞా

నా త్ అపేక్షాబుద్ధినాశాదనంతరం ద్విత్వస్యాపి నాశస్స్యాత్। నను ద్విత్వ

ప్రత్యక్షం తదానీం విషయాభావాత్। యదపి మాం నష్టవిషయకరాదిజ్ఞా

సంభవత్వాత్। తస్మాద్ద్విత్వప్రత్యక్షాదిరపేక్షాబుద్ధినాశః। నన్వపేక్షా

అపేక్షాబుద్ధినాశాద్ద్విత్వనాశ ఇతి వాచ్యం। కాలాంతరే ద్విత్వప్రత్య-

క్షాభావాత్। అపేక్షాబుద్ధిస్తు ఉత్పాదికా తన్నాశస్తు నాశక ఇతి కల్ప

నాత్। అత ఏవ తత్పురుషీయాపేక్షాబుద్ధిజన్యం ద్విత్వాదికం

తేనైవ గృహ్యత ఇతి కల్ప్యతే। నన్వపేక్షాబుద్ధేః ద్విత్వప్రత్యక్ష

కారణత్వం న స్యాదితి వాచ్యం। లాఘవేన ద్విత్వం ప్రతి కారణత్వ

స్యైవౌచిత్యాత్। ఇతి। ద్విత్వవ్యవహారకారణం అపేక్షాబుద్ధిరేవ

ము౦ ప్రా౦

గినాం సగాఽదబ తాలేనప్రపరవాం ల్హ్వాదా వరియన్త్రే రంజాప్రప్రసప్తా బు
ద్ధిప్రం పూర్వం డాం తర్వతేఽయోం గినాం వుపి లప్తిక్షా బుద్ధి వాఽప్రిత్యాది
శారీరఽ మితి ౹ అప్రిక్షా బుద్ధిః కే తత్రతత్రిఫాం ౧ అన్తై కై తాఽలె
ఖమేక అంతమెక ఇత్యాదిబిః తేషాం ౹ ఇదం తేజో దహ్న
త్రంషు నెయంత్రైక త్రైజాగ్రన తత్ర బు త్వాదిభిం స్తా బహుసత్త్వసం
బ్బ అత్రప్రదతేత్ర యధాఽగ్ని నావ నాదాం వత్ర ఆపరి తే బహుసత్త్వనర్ర
త్రత్వాదిభిః వృత్తిమాఽనాం భాం వాత్రే ౹ అఽత్రనీః దేహ పఞ్చత్రి త్రిజ్ఞానం
ద్ధః శ్రేష్ఠానుమలుకేయ బప్రత్రలెల రుత్రదలాం సంఖ్యాం తథా తత్రత్రరోతః
వన్యాతాం దృష్ట్యాపుతేతేనాం పత్రిరితి ధ్యేయాం — ఆరశుం ౧౦
శరుం పల్పుకే ౹ప్రశర వాం ౧౦ ఇ ని స్యానవల వేపారనవ్రహౌ రణం

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

పరిమాణంబు మితోపసంహృతి అవితే మిత పూర్వాపరైకా తం తథావప
రిమాణం సంబంధ విపరిమాణంబున ప్రపంచము జనకంబు త్రివిధం త
త్రసంబంధ జనక ముదాహరణ ప్రత్యక్ష ప్రత్యక్షరి
ణం ప్రతిపరు వణ రిమాణం ద్రవ్యము పరిమాణంబు న
రణం పరిమాణం ప్రపంచ తం వివేచన పరిమాణంబు
నా ద్రవ్యము ద్రవ్యము పరిమాణం తు పరమా
ణు పరిమాణం ప్రత్యక్ష ప్రత్యక్ష పరిమాణం తు న
తా తయుం అతః పరమాణు ద్రవ్య సంబంధ పరిమాణం
సద్ద్రవ్య ప్రత్యక్ష సంబంధ త్రసరేణు పరిమాణం
తా యు హారణ పరిమాణం బుద్ధి పరిమాణం జనక ముదాహరణ

పుశ్త ౯

౧౪౨ దామితి ఘటాదివరవుం అం శ వా లాం దివరవుం గా జనవిజ్ఞప్రసూ
యజ్ఞానవిషయదాహాంతుంప్రబయం నిర్విశేష ప్రతియం ౨ అద
శేషత్రవతి (అథా ద్విత్వసంఖ్యాదివరవుం గాసవిపూర్వక్తవం సర్వత్ర
తత్రలఘుత్వం గాచితవ్యతు క్రియబంయ కారణం అనేకవిషయాభా
తిగా సాధారణబుద్ధి అపేక్షాబుద్ధి అనేకవిషయ సదాం ఏతప్రత
తిపా (తిలక్ష్యం ప్రత్యక్షత్వ యతం సమవాయి కారణం పుద్ధి
క్షణం తద్విత్వాది కల్పనం న్యాయవత్ తదాంతిం సందాని
తపేక్షా కార్యం నిశ్చయ ఏతద యసి తద్విషం కార్యం అశ్రయద్విత్వ
త్వాసాప్రమిత్ర అత్రయసాత్విద్వతి అత్ర ధర్మవపి

తథా పృథ్వ్యాదివ   పృథక్త్వాది కథం ప్రతీతిరితి చేత్ । [illegible] ప్రత్యయ మస్తు
పృథగితి వ్యవహారోదావ [illegible] పృథక్త్వం [illegible] సతి । తత్త్వతః పృథక్త్వం
గుణాంతరం ప్రత్యక్షం [illegible] । నను పృథక్త్వమేవాస్తు । [illegible]
వ ఇతి వాచ్యం । ఇదం ఘట ఇతి ప్రతీతే రనాపత్తేః । [illegible] ఘటా వ
[illegible] పృథక్త్వం । గుణాంతరం [illegible] నను ఘటే ఘటాంతర [illegible] పృథక్త్వ
మస్తు । [illegible] ఇతి [illegible]
[illegible] ప్రత్యక్షమి [illegible]
[illegible] పృథగిదం [illegible] లక్షణ [illegible]
[illegible] పృథక్త్వ [illegible]
[illegible] పృథగితి [illegible]

1482॥

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible] పవిత్ర [illegible]
[illegible] సంయోగ [illegible]
[illegible] తృతీయ [illegible]
[illegible] విధః పరికీర్తితః [illegible]
[illegible] తృతీయ [illegible] సంయోగ [illegible] తృతీయస్తు [illegible]
[illegible]
[illegible] విజ్ఞానం [illegible] విజ్ఞానం పవిత్ర [illegible]
[illegible] విభాగజ [illegible] తృతీయ
[illegible] విజ్ఞాన [illegible]
విభాగజ [illegible] ఉదాహరణం [illegible] తు [illegible]

త్రితయోర్వ్విభాగజః కారణమాత్రవిభాగజన్యః॥ కారణాకారణవిభాగస్తు తథా
దవయస్తుతత్ (యత్ర కపాలకర్మ) తతః కపాలద్వయవిభాగః తతో ఘటారంభకసంయోగ
నాశః తతో ఘటనాశః। తతః త్రినైవకపాలవిభాగేన సకర్మ్మణః కపాలస్య శరీరాదివి
భాగో జన్యతే। తతః శరీరారంభకసంయోగనాశః। తతః ఉత్తరదేశసంయోగః। తతః కర్మ్మనా
శఇతి। నను సకర్మ్మణైవ దేశాన్తరవిభాగః కథం న జన్యతే ఇతి వాచ్యం ఏకస్య కర్మ్మణః ఆ
రంభకసంయోగప్రతిద్వన్ద్విభాగజనకత్వేన అనారంభకసంయోగప్రతిద్వన్ద్విభా
గజనకత్వస్య విరోధాత్ [illegible] సత్వముల [illegible] ప్రసంగాత్॥ తస్మాద్యది అనారంభక
సంయోగప్రతిద్వన్ద్విభాగం జనయేత్ తదారంభకసంయోగప్రతిద్వన్ద్విభాగం జనయేత్
న చ కారణవిభాగనైవ [illegible] తత్పూర్వ [illegible] ఉత్తరవిభాగో జన్యతే ఇతి వాచ్యం
శరీరాకసంయోగప్రతిద్వన్ద్విభాగత్వేన [illegible] ఉత్తరవిభాగాన్.

సంభవాత్॥ ద్వితీయక్షణేన్తు వత్తిస్వయాత్రిమాస్తు క్రియయాయాసంస్కృతవిభాగః తతః పూర్వదేశ
శ్రీ विद्याभागमत्याये भवति ... नरारिरनविभागो ... क्रियया कारण
కార్యిక్రమాత్మకా॥ పూర్వోక్తక్రియయా నాశ్త్రలవడయువిక్రమః ... యయా వపవయువశ
మన్నియత తత్వత్॥ అతఃకార నాకారణవిభాగేన కార్యకాక్రవిభాగేనాభావ
తన్నతవతభవవిభాగేనాగు నాంతరం అనవిధానే వివిభక్తప్రత్యయానే నన్తలల
తత్సంయోగనాశే నవిభాగేనా నానవిధాని దోషభవతి పరాం పరవవహా
రనిమిత్తే పరాపరత్వే నిరూపయతి॥ పరత్వాపరత్వాసద్విభాగ
దిక్కృతం కాలకృతం పరత్వంమాత్ర
సంయోగభూయస్త్వజ్ఞానతో భవతి అపరత్వం తదల్పత్వబుద్ధితోసద్విత
ఇతం॥ తయోరపనయో విదిక్కృతయోః నక్షత్రాశ్రయోపరత్వేపర

ముక్తావళి
॥౪౪॥

త్వం చేత్తదైకావరత్వం బహూనాం తరమాత్రేష్వంతరాగాంతరాంతత్త్వజ్ఞానా సంబంధ

ముక్తావళి ప్రదంతారజ్యో యత్ప్రత్యక్షజ్ఞానాదపరత్వం ముక్త్యుద్భవతి అత్రైవ

బహ్వాధికం ప్రతియోగ్యవచ్ఛిన్నా ఇత్యాహ పుంత్వేఽత్ర పురాతత్వ [illegible] మధ్యక్షవిప్రయా

గః పరః పరాపరత్వే పురాణత్వం జరత్త్వం మధ్యక్షవిప్రయోగో అపర గ్రాహ్యత్వే ఇతి తత్రాయా

దైశిక పరత్వాపరత్వయోః అపేక్షా యుగ్మ అనమితా యుక్తార ణే [illegible]

పరత్వోత్పత్తౌ తేజః ప్రతియోగి దివా కాలపరత్వం దబహుయుక్త జ్ఞాన [illegible]

రత్వమపరత్వం తు ద్విత్వ యుగ్మప్రత్యక్షబుద్ధితః అతత్త్వానపమాం యుగ్మాపత్తం చేం

గః పూర్వపిండయోః అపేక్షా బుద్ధినాశే [illegible] ఉదాహృతః ఇదా

కాలిక అపరత్వమపరత్వం నరం అకాకారం యోగ్యత్వేన వక్తుం దాక్షి

ణ్యాంతం యోగ్యపరత్వం చేం అది శః అప్రత్యక్షత్వానుమానాజ్ఞాన [illegible] —

పెక్షా

కాలికపరత్వాపరత్వే [illegible] కాలికపరత్వాపరత్వయోః [illegible]
దైశికకాలికపరత్వాపరత్వే నిరూప్య క్రమప్రాప్తాం బుద్ధిం నిరూపయతి అప్రమా-
మాం॥ బుద్ధిః ప్రమాప్రమాభేదేన ప్రాయుక్తాపి నిరూపితా అథ [illegible] ప్ర-
కారాంతరేణ [illegible] అప్రమా ప్రమా చేతి జ్ఞానం ద్వివిధమిష్యతే అప్రమాం
నిరూపయతి తచ్ఛూన్యే తన్మతిర్యా స్యాదప్రమా సా నిరూపితా తత్ర [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] శంఖే పీతతా మతిః [illegible]
[illegible]
[illegible] జ్ఞానం [illegible]

మూ॥ శ్లో॥ శ్రీ ॥౪౯॥

నిశ్చయరూపం తద్భిన్న ఇతి కింస్విన్నరో వా స్థాణుర్వేత్యాది బుద్ధిస్తు సం — గం॥ ౨౪॥
శయః॥ కింస్విదిత్యతర్కనిశ్చయలక్షణాభ్యాం ప్రత్యేకం తదభావప్రకా
రద్వికి తత్ప్రకారకం తం నిశ్చయః। తదభావప్రకారకం తత్ప్రకారకం జ్ఞానం నిశ్చయ ఇత్యర్థః। సం
శయం నిరూపయతి। స సంశయ ఇతి స సంశయో మతిర్యస్యాదేకత్రాభావాభావయోః।
ఏకధర్మికం విరుద్ధభావాభావప్రకారకం జ్ఞానం సంశయ ఇత్యర్థః। సాధారణాదిప్రసా
ధారణాదిధర్మస్య జ్ఞానం సంశయకారణం। సాధారణో యో ధర్మః
తజ్జ్ఞానం సంశయకారణం। యథా ఊర్ధ్వత్వం। స్థాణ్వస్థానయోః సాధారణం
జ్ఞాత్వా ఉత్ర యం స్థాణుర్వా పురుషో వేతి సందిగ్ధే। ఏవమసాధారణధర్మజ్ఞానం కా
రణం। యథా శబ్దత్వం నిత్యానిత్యవ్యావృత్తమితి శబ్దగ్రహే తావ శబ్దో నిత్యో వే
తి సందిగ్ధే। విప్రతిపత్తిస్తు శబ్దో నిత్యో వేత్యాది శబ్దాత్తు కా న సంశయకారణం॥

శబ్దావృత్తిజ్ఞానానాం నిశ్చయమాత్రజనకత్వస్వాభావ్యాద్విశేషం మతత్రశబ్దేనైవో
పి శబ్దయజ్ఞానం జన్యతే। సంశయస్తు మానస ఏవేతి॥ ఏవం జ్ఞానే త్రైవిధ్యం సంశయా
ద్విశేషయసంశయః॥ ఏవం వ్యాప్యసంశయో వ్యాప్యపక్షసంశయ ఇత్యాది కృత్వా ద్వైధ
సంశయసంశయం తు ద్వైధజ్ఞానోద్ధర్మిణ ఇంద్రియసన్నికర్షేణ [illegible] కారణమితి॥ దోషాః ప్ర
మాయా అనేకాః ప్రమాణగతాః [illegible] పిత్తలప్రమాణం ప్రతిదోషాః కారణం ప్ర
మాం ప్రతి గుణః కారణం తత్ర పిత్తాదిదోషాః। అన్యగతాః [illegible] కారణం తథా మన్యే
ఇయ [illegible] గుణాః ప్రమాజనకత్వేనానుమానాత్సిద్ధం [illegible] ప్రమాణా
నాం [illegible] కారణం [illegible] జ్ఞానత్వాత్। అప్రమాం వత్ [illegible] దోషాభా
వవత్ కారణం [illegible] పిత్తదోషాదిప్రమాణం [illegible]
స్యం అప్రమాణత్వప్రసంగాత్ [illegible]

ముక్తావళి

౧౨౪౬౧

[illegible] — [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

నహ్యత్ర । తస్య సప్రకారకత్వాద్భావాభావత్వాత్ । న హి ... వంతి । నత్రయమాణాపి ప్రత్య-
క్షః । ... క్షవిషయ ప్రకారః । ప్రత్యాసత్త్యాదిభేదేన సంఖ్యా నవగాహిత్వాత్
ననువృక్షే కపిసంయోగాభావజ్ఞానం ప్రమా ప్రమాత్వాద్యదితి వ్యక్తి ప్రత్యయే వ్యధికరణ సంయో-
గాభావేపి తత్ర సంయోగాభావజ్ఞానస్య ప్రమాత్వాత్ నచ వృక్షే కపిసంయోగాభా-
వవద్ద్రవ్యసంయోగాభావజ్ఞానం ప్రమేవ నస్యాత్ తత్ర సంయోగాభావప్రతియో-
గినో ... తత్ర సంయోగాభావవద్ద్రవ్య-
సంయోగజ్ఞానస్య ప్రమాత్వాత్ లక్షణాస్య ... లక్షణే నను ...
వ్యక్తిః ప్రమాత్వమితి ... తత్ర గురుమ-
... జ్ఞానస్య ... తద్జ్ఞానం ...
... జ్ఞానమితి ... జ్ఞానస్య ... ప్రత్యక్ష ...

జ్ఞానమనుమయుక్తి ముఖాభిమన్త్రణాం । మత్రితఅనుభవసాం యోంగజ్ఞా
నం గృహీత్రేన వివాహం మతిపిజ్ఞా నవిషయకజ్ఞానేన తద్జ్ఞానప్రామాణ్యం గృహ్య
తే । ఏవ్యం యదురూప్యం ఓం జ్ఞానం ఏతేతు జ్ఞానవిత్తివేద్యుత్వవిషయత్వ తజ్ఞా
తందనాషయతి ప్రమాత్వే న్యాత్వ గ్రాహ్యత్వం సంశయానసపత్తి తం । స్వత
యఇతి । యది జ్ఞానప్రామాణ్యం స్వతో గ్రాహ్యం స్యాత్తదా అనభ్యాస
దశాపన్న జ్ఞానప్రామాణ్యసంశయో న స్యాత్ । తత్ర హి యది జ్ఞానం జ్ఞాతం
తదా జ్ఞానప్రామాణ్యం జ్ఞాతమితి కథం సంశయః । యది తత్ర జ్ఞానం న
జ్ఞాతం । తదా ధర్మిజ్ఞానాభావాత్ కథం సంశయః । తస్మాద్ జ్ఞానప్రామాణ్యం పరతో గ్రాహ్యమ్
ఇతి ॥ తథాహి । ఇదం జ్ఞానం ప్రమాణం సంవాదిజనకత్వాత్ । ఇదం ప్ర
వృత్తిప్రాకరం జ్ఞానం । ప్రమా । సంభవతి ప్రవృత్తిజనకజ్ఞానత్వాత్

ముక్తావళి

పుం ౨౫

॥ ౨౪ సమహిం తజ్ఞానే. కథమితి చేన్నావాం। పృథివీత్వప్రకారకత్వస్య ప్రత్యక్షస్తోమగ్రా
గ్రాహ్యతాపత్తేః। తత్ర గంధగ్రహణే గంధవద్వృత్తిషష్ఠీతత్వం గ్రాహకం వాపిసు యమతా
త్। తత్ప్రకారకజ్ఞానే అభావప్రత్యక్షే తద్వ్యావృత్తి విషయతాసంసర్గపూర్వకత్వ నియమాత్ నియమా
ద్వాత్। న సంసర్గాంశేపి వజ్ఞానానాం యద్దార్థ్యే ప్రమాణం లక్ష్యత్వే తద్వ్యావృ
త్తివిషయత్వవిశేషణం వక్తవ్యం నగరం గ్రహణితాం ధర్మితావచ్ఛేదకత్వ
జనాభావసాపత్। తదమతిప్రయసాధ్యం వాచ్యతే వాచ్యం। తత్ర దోషాది
సహకారి రూపం వర్తితే ప్రత్యక్షం తత్రాప్యత్ర గ్రహితే వేదాంతవాక్యశ్రవణాంతరం తా
త్। సత్యగ్రహితత్వాత్తు ఏ విశిష్టజ్ఞానే సవికల్పాత్మకత్వే విశేష్యత్వగ్రహాం ప్రసక్తా
తత్రాపి విదాగ్రహం ఏవ॥ కారణమితి। నను సవికల్ప ~~~~ కారణత్వవ్యాప్తిరహిత
ప్రత్యక్షత్వగ్రహితత్వాత్ కపిలసాంఖ్యవాదే ॥ సం గ్రహితత్వద్వారా నియుక్తత్తే తి

చి న్నుపత్యాయి తత్కాల ప్రవృత్తి ప్రవృత్తి విశిష్టు [illegible] తతాం [illegible] రిక్షస్తతా
తే [illegible] సప్త్రాపి తత్త్వస్యా తే [illegible] ప్రవృత్తే తత్ [illegible] ది ప్రవృ
త్తే [illegible] ప్రవృత్తి మాత్ర [illegible]
నాంతే [illegible]
[illegible] ఫల [illegible]
నంతత్ర [illegible]
నంత్రా [illegible] యుగవత్ప్రవృత్తి నివృత్తి [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ముక్తావళి ॥౪౮॥ కేంద్రవాసనత్వాత్ । కించ అనుమితింప్రతిబద్ధంగ్రహంసర్వహేతుసాధా= గుణంబుంటం
జలప్రాదివహ్నివ్యాప్యవ్యాప్తమువహ్ని దగ్గరాద నుమితిరిరాభా
దా । యథాలిశ్లిష్టాపాం కారణంసాత్వంతొక్కనిత్యకారవహ్ని
వాధ్యామయార్థం అనుమితర్హనహారాదాదా పతితం । ప్రయముష
వయత్వం పూర్వం రమారః । ఇద్ధంనాత్రా బాధితా [illegible] తెలిపె
ప్రమాణం ౧౫ सर्गः। जितत्पाजेनामितिभवादि ति संक्षेपः। హేతు
వాదప్రకారత్రప్రతిపాదయప్తు నవర్తితే [illegible] త్వంతత్వం దర్శయ
తి । సవ్యభిచారస్యవిత్వ సవ్యభిచారస్యవిప్రయోగసహంసాధ్యగ్రహ
స్వభావంతు వ్యాప్తిగ్రహంతత్ర [illegible] సాధ్యాభావేత్రానః । సవ్యభి=
చారగ్రహం । సహచారాదిదర్శనం [illegible] వ్యాప్తిగ్రహంకారణంమి

తద్విశేషః॥ సవిభాగం శ్రుత్యా ఉపాస్య వాచ్యస్య గ్రాహ్య ప్రతిబంధకత్వాత్
తదభావసంస్కారం ౦౦౧ ఉపపన్నం సవిశేషాఖ్యాతిం సహసా
రజ్జ్వాం సర్పభ్రాంతౌ తాం (భ్రాంతిం) అదర్శనం తు నగారణం॥
నవిభాగం సాక్షాత్ దర్శనాదృష్టదర్శనాపి స్ఫురితద్వైవిధ్య గ్రాహకత్వాత్ తత్
పునః సవిభాగశ్చ సంశయ విధానం సదద్వారా భూతాదర్శ
నమపయాత విరతి॥ యత్ర తు భూతాదర్శనాపనం
తాం న్యాయప్రతి తత్ర విషయే బాధక స్తం స్ఫురణాత్ ... తథా హి
పిండ విగ్రహం ... విపి భూతాముస్య విదితం ... సంగ్రాహకవతి
తదా సా ... సా ... దృశ్యమానా ... సాలవిరాశనాబా
... ప్రవర్తతే॥ ...

తదా ధూమవాన్ నసాగ్నిః॥ కారణం వినా కార్యం విసు ప్రత్యక్షం
యది కారణం వినా భవిష్యతి తదా లప్రోం తుక ప్రవచ
విష్వత్రేచ తత్ర శ్వేశాస్త్రవతి। సాం వాం విభూం త్వాం జవసరణ
ంశాంశి॥ యది కారణం వినా కార్యం శాంవి తదా దూమో
ధర్మం వహ్నిం తృప్తశ్వేం బహుజనేనా నిం తం వమ తజవోదాసో
తథైవ నసాంశితే। యత్ర నవత [illegible] ఎవశం కా నావతరతి॥
తత్ర నతరా। ప్రసిద్ధి। తదిదముక్తం। తర్కాశ్రయముక్తం కా నివర్తతే
కల్పతి॥ గుదానియవాదిం నియావయ తత్రిసాంధ్య ప్రాప్తి॥ సాం
దవనవ వాంవిశేషం యస్య ప్రేం తాం రవాం శివకన్న హా। నయ
పాం దిభన గావిత్ర్యత్రః శ్రీమాంనిసంత వర్ణకత్రి। సాంధర్మాణాం భూమతి

[illegible]

వాదిపక్షే తు వ్యాప్తి సాధనత్వాభిమతా వ్యాప్తిః ఇత్యత్ర [illegible] సం॰ ఖ్యాపేనాపి
అవ్యాప్త తత్త్వ యుతావధి తత్రత్ర శాకపాక జత్వే సోపాధిస్యాత్ తత్ర సాధ్య
సాధ్యవ్యాపకే తావత్ ॥ వ్యాప్త తత్వస్య [illegible] దావపిసత్త్వాత్ ॥ ఏ
వం పాయు ప్రత్యక్షః ద్రవ్యత్వావధి తత్రత్ర [illegible] పక్షత్వం
సోపాధిస్యాత్ ॥ ప్రత్యక్షత్వస్య [illegible] దావపిసత్త్వాత్ ॥ తత్ర [illegible]
వాత్ ॥ ఏవం ద్రవ్యం [illegible] తావధి తత్రత్ర [illegible] సోపాధిస్యా
త్ ॥ వినా [illegible] పిసత్త్వాత్ ॥ తత్ర [illegible]
[illegible]
[illegible]
వాదిపక్షే ॥ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

బాల్య[illegible]

(ముక్తావళి(

॥౫౦॥ ఇతి॥ [illegible] ధ్యానం [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] సిద్ధిరేవ దూషకతాబీజమితి వాచ్యం । సత్ప్రతిపక్షే [illegible] దూషకతాం తే
[illegible] [illegible] పల్లవితేన ।
శబ్దోపమానం [illegible] శబ్దోపమానయోర్నైవ పృథక్ప్రామాణ్యమిష్యతే ।
[illegible] । అనుమానగతార్థత్వాదితి వైశేషికం మతం ।
వైశేషికాణాం మతే ప్రత్యక్షమనుమానం చ ప్రమాణద్వయం । శబ్దోపమాన
యోరనుమానవిధయా ప్రామాణ్యం । తథాహి । దండేన గామభ్యా
జేత్యాదీని [illegible] పదాని [illegible] తాత్పర్య [illegible]
[illegible] పదార్థ [illegible] ఆకాంక్షాదిమ
త్పదకదంబకత్వాత్ ఘటమానయేతి పదకదంబకవత్ [illegible]
[illegible] సంసర్గవంతః [illegible] స్మారితార్థ [illegible] త్వాత్

॥౫౧॥ తాదత్వేన పదార్థాంతరవదేకత్వేష్టం తే దేశేష్టాత్వాంతరగతాసాధ్యనిర్ణీ

తి ఏవం గవయపదం గవయత్వప్రవృత్తినిమిత్తకం అసతి వృత్త్యంతరే శ

త్వైః తత్ర ప్రయుజ్యమానత్వాత్ । అసతి వృత్త్యంతరే యథా తత్ర వృత్త్యైః ప్ర

యుజ్యతే తత్ర తత్ప్రవృత్తినిమిత్తకమితి । యథా గోపదం గోత్వప్రవృత్తి

నిమిత్తకం అసతి వృత్త్యంతరే వృద్ధైః తత్ర ప్రయుక్తత్వాత్ । యథా గవయ

పదం సప్రవృత్తినిమిత్తకం సాధుపదత్వాత్ ఇత్యనుమానేన పక్షధర్మతాబలా

త్ గవయత్వప్రవృత్తినిమిత్తకత్వం భాసత ఇతి । తన్మతం దూషయతి । తన్న సమర్థ్యా

వ్యాఖ్యాతథా బాధాదిబాధతః । వాక్యార్థజ్ఞానం వినాపి శాబ్దబోధస్య సంభవాత్ తథాపి

శబ్దస్య శ్రవణానంతరం వాక్యార్థజ్ఞానే సాధ్యసిద్ధేః శాబ్దస్య శబ్దజ్ఞానక్రియా

దివాక్యార్థజ్ఞానం కేవలం తదా శక్తత్వాగమపక్షలాభపదజ్ఞానం శక్తియుక్తశాబ్ద

ముక్తావళీ

[illegible]

ఏవ తేం వ్యాప్తిం యత ఇతి ॥ ద్వివిధత్వమితి ॥ ద్వైవిధ్యం తు భవేద్వ్యాప్తేరన్వయ
వ్యతిరేకతః ॥ అన్వయస్య వ్యాప్తిరుక్తైవ వ్యతిరేకి [illegible] త్రైవిధ్యమనుమా
నస్య కేవలాన్వయి భేదతః ॥ అన్వయ [illegible] కేవలాన్వయి [illegible] కేవలవ్యతిరేకి
అన్వయవ్యతిరేకి [illegible] సద్విపక్షః కేవలాన్వయి [illegible]
సత్త్వ [illegible] ప్రమేయత్వాదిత్యాదౌ తత్ర సత్త్వ [illegible]
ప్రమేయత్వాదౌ [illegible] విపక్షాసత్త్వం [illegible]
కేవలవ్యతిరేకి [illegible] వ్యతిరేకి [illegible] గంధవత్త్వాదిత్యాదౌ
తత్ర [illegible] సపక్షసత్త్వ [illegible] నిశ్చిత సాధ్యవత్తః పక్షే
సత్త్వ [illegible] ఇతి సపక్ష విపక్షాసత్త్వ [illegible] వ్యతిరేకి [illegible]
[illegible] తత్ర సపక్షే సత్త్వం [illegible] విపక్షే [illegible] సత్త్వ
[illegible]

॥౫౨౧ ఽనవాచ్యత్వం నిరుక్తి॥ గంధాభావవతి ౧ గంధాభావాభావ వాచ్యపదత్వ ప్రకారత్వ బో
ధసత్వయద్భూతలే గంధాభావాభావవాచ్యపదకీభూతా భావప్రతియోగిత్వవిశిష్ట
ధర్మవిశేషత్త్రిదం బోధ్యం। యోగసంబంధేన యోనరూపేణాయత్రవాచ్యపదకతా
ప్యహావితి తత్సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాక తద్రూపావచ్ఛిన్నా భావవత
ద్వానాదవృత్తం బంధేనయద్రూపావచ్ఛిన్నప్రతి వాచ్యవృత్తా ప్యహావితి తత్సం
బంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాక తద్రూపావచ్ఛిన్నా భావసత్వసద్భిః ఘ
ఇష్టం యత్ర వినశ్యదవస్థా సంబంధేన యత్తత్వ వాచ్యపదత్వం గంధాత్వం
తాభావవిశిష్టాపైతి తత్ర గంధాభావే ఇతరత్వాపత్త్యం తాభావవిశిష్ట
తి ౧ సత్తాభావవ్యాప్తిః। ఏవం యత్ర సంయోగసంబంధేన
తత్సంయోగసంబంధే ఘటాభావాభావ వాచ్యపదకతా ప్యహావితి తత్ర సంయో
గసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాక ఘటాభావాభావసత్వాదితి ॥

అత్ర చవప్రలత్రె కెవ్వాప్తి గ్రహావప్రతె కెన్నపూం బాంరజ్జాం గ్రాం రగాం

[illegible] త్రైవప్రతె [illegible] వప్రతెక్కెవల

[illegible] ప్రవత బవ [illegible]

నసాం [illegible] తప్రత [illegible] అధార్యపత్రరితె [illegible] త్త్వపత్రిత్వ

త్రవాం [illegible] ప్రతెకవాత్వ బుద్ధ్య [illegible] యతెక

[illegible] వవవత్వ

[illegible]

[illegible]

బహాన్సత్త్వం కల్పయతి తదపుసమానగతార్థత్వాన్యవ్యాప్తి జీవిత్వస్య బహాన్సత్వస్యపాంసత్వాన్యత

రత్వావ్యవ్యత్వం స్వభావతం తతాత్సుతరాం సిద్ధ్యకాయసమానాయాం వ్యవహాంసత్వబాధాద్బహిం

స్సత్వమనుమితో భాసతె ఏవం పీసెనాం డెవదత్తో దివాన భుంక్తే ఇత్యాదావపి నశ్యస్య భోజ

నత్వవ్యాప్యత్వోపగమాద్భోజనం పీనత్వతి దివాభోజనబాధే రాత్రిభోజనం పీనత్వ

తి అభావప్రత్యక్షస్యానుపవిశత్వాద [illegible] నుపలంభోపప్రమాణం తరం ౩౦

మనస్మృతి

॥౫౨॥

కాశీఖండ

బాగుపులం బ్రసాంబజ్ఞాతసబభాంతుత్వైదా నాంకర నాశతాపత్ప్రత్వశత్వం బ్రా
తసభాంతుత్వాదాతాత్పుసుపలంభాపత్రేత్వశ్రివస్త్రాభిహాంపి ప్రభు
తశం॥తగ్యాః కుశ్రేతగాన్ప్రవాంశశ్రుప్రస్ర్యశక్తతవశతిమ్ర్యభిజసమ శిలతామి
జ్ఞుబవాంతబ్రాన్వాంత్ర॥ యదితు వాశ్యవాన్యదిగ్రహాంః తతాం సమితి
ప్రతి॥ సుబుంః యాంపదంతి ॥ సుబుం త్రైత॥ సుబుంతు బ్రగతాంభ్రవ
మ్యాధర్మ జన్యత్ర॥ నాపవ్యమబ్భిలాం పత్రిఖంయః॥ధర్మ్యాగోతి॥దత్మతవ
నకుబత్వైనకాంశకారణం బ్రాంవ ఇతోవశే యుబుం॥ శాంతయత
అద్మృశజనభియబుం సాత్విత్పతిసాంలంగతశతశం॥ ధర్మత॥ లశత్వ
దుంబత్వైగాంశభకాంశంబాం వక్క ప్రతికాంతత॥ స్త్వైశాం సాపభా
విశద్వైవిమంత్ర తతేశ్రయ॥భాం యశాంపయాతి॥ యునభ తెలు
దుర్ఘటాత్మనుబాచెజ్ఞాతస్వాగ్నేంధవజాంయతి॥ భాంతు వేదువం
తెలగాబదిహ్రాపరంయాత్రదిరవశ॥ న్రాంపిం శల వేడుబంవి

ఉపాయవిషయునిశేవాం ఫలం సుఖం దుఃఖాభావశ్చేతి తత్ర ఫలత్వేభ్యాం
ప్రతిఫలజ్ఞానం కారణం ఫలితవివ పురుషార్థస్యాభవతి యయత్ జ్ఞా
తం సత్ స్వవృత్తితయా ఇష్యతే తత్పురుషార్థ ఇతి లక్షణం
తత్ర తత్సాధనేచ్ఛా విషయత్వం ఫలితం తయోర్ధర్మ మోక్షాం
ప్రతి ఇష్టసాధనతా జ్ఞానం కారణమితి తత్ర ధర్మ [illegible]
పా [illegible] సాధనత్వ ప్రకారక [illegible] తత్త్వతః [illegible]
[illegible] ప్రసాధనత్వం [illegible] ప్రకారక [illegible]
[illegible] తయా విషయత్వం [illegible] ధర్మ [illegible]
తద సంభవాత్ [illegible] ప్రతి [illegible] ఇష్ట
[illegible] ప్రతి వ [illegible]
[illegible] వృత్తి [illegible] తత్

[illegible] తం [illegible] వృత్తం [illegible] బలవద్విష్ట [illegible] తత్ర ప్రతిబంధకం
బలవద్విష్ట ప్రతిబంధక [illegible]
బుద్ధి [illegible] బలవదనిష్ట [illegible]
[illegible] విశిష్ట [illegible]
[illegible] ప్రతిబలవద్విష్టసాధ [illegible]
[illegible]
ప్ర [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] బలవ
[illegible]
[illegible] చంద్ర [illegible]

[illegible] ప్రవృత్తిరితి భావః [illegible]
[illegible] स्वतंत्ता [illegible]
[illegible]
[illegible] ప్రవృత్తి [illegible]
[illegible]
[illegible] మాం తే ॥

[illegible]